

Ia din regiunea Iași - element de patrimoniu cultural

Argument

Ia reprezintă mult mai mult decât un obiect vestimentar reinventat de către designerii contemporani, internaționali sau autohtoni. Ea a devenit un simbol, o poveste, o carte de istorie.

Poporul român se identifică - în cel mai autentic mod - prin portul său popular, cu precădere, prin cea mai reprezentativă și mai bogată în simboluri piesă a lui: **cămașa cu altiță**, cunoscută sub denumirea de **ie**. Recunoașterea poporului român prin acest obiect de vestimentație, **ia**, se face și în numeroase tablouri care celebrează evenimente importante din istoria României. **Cămașa cu altiță** este atestată încă din perioada dacică, fiind sculptată pe columna lui Traian (de la Roma) și pe metopele de la Adamclisi.

Revoluția de la 1848, moment al consolidării conștiinței naționale, este alegorizată de pictorul Constantin Daniel Rosenthal în tabloul „România Revoluționară”, reprezentând o tânără în port popular, a cărei piesă de bază o reprezintă **ia**. (fig.1)

Pictorul român Theodor Aman acordă o importanță deosebită **iei**, transformând-o în obiect estetic al tablourilor sale, precum „Hora de la Aninoasa” și „Unirea Principatelor” - pictură realizată chiar în 1859, anul unirii statelor Moldova și Țara Românească sub numele de Principatele Unite ale Moldovei și Țării Românești. Cele două țări sunt întruchipate de tinere îmbrăcate cu **ie**. (fig.2)

Ateneul Român rămâne, cu siguranță, una dintre instituțiile reprezentative ale țării, fiind găzduit într-o clădire de patrimoniu. În cadrul acestei construcții arhitecturale se remarcă mai multe fresce, printre care „Regele Ferdinand I și România Mare”. Pe frescele Catedralei din Alba-Iulia apar regele și regina Maria; în suită se recunoaște portretul generalului Berthelot. Toți trec prin fața unor femei simbolizând Vechiul Regat, Transilvania, Basarabia și Bucovina, femei îmbrăcate și de această dată în **ii**. (fig. 3)

Pe plan internațional, **ia** a fost promovată prin două tablouri ale pictorului francez Henri Matisse, creații ce exprimau sentimentele autorului determinate de anumite circumstanțe ale celui de Al Doilea Război Mondial. De exemplu, în tabloul „La Blouse Roumaine” (fig.4), se remarcă sentimentul de teamă cauzată de impactul primelor lupte și ilustrată de poziția mâinilor, ca și cum tânăra s-ar apăra de amenințarea unui atac. În pictura „Vis 1940” (fig.5), Matisse a surprins o femeie cu părul blond, purtând o bluză românească și sprijinindu-se pe o masă stacojie; ea doarme visând la sfârșitul războiului.

Regina Maria a României, nepoată a reginei Victoria a Marii Britanii și soție a regelui Ferdinand de Hohenzollern, adora costumul popular românesc, pe care nu ezita să-l îmbrace și în care s-a lăsat fotografiată de nenumărate ori (fig. 6). Exemplul reginei a fost urmat de prințesele României, de aristocrația feminină a timpului. Aceste femei au adoptat tipul de îmbrăcăminte populară, reactualizând și înnobilând costumul national, românesc.

Portul popular din zona Iași este costumul specific podișului Moldovei sau Moldovei extracarpatice. În această unitate etnografică se întâlnesc cele două tipuri de port național: **costumul cu fustă și costumul cu catrință**.

Iașul nu reprezintă o zonă etnografică pură, aici manifestându-se influențe din diferite regiuni ale României, sub presiunea unor evenimente sociale sau istorice. Populația venită în refugiu ori din diverse alte motive (căsătorie, împrumietărire etc.) aduce cu ea și portul muntenesc, huțul, mocănesc sau din alte comunități. Toate acestea diversifică **ia** din regiunea Iași, dar menține o caracteristică: frumusețea.

Cămașa cu altiță (ia) rămâne una dintre piesele de port definitorii ale costumului femeiesc, ea fiind studiată ca structura morfologică și ca motiv decorativ. Cele două tipuri de cămăși cunoscute în zona Iași sunt **cămașa cu mânecă din umăr și cămașa încrețită la gât**, cu altiță croită separat, întâlnită și în satele de ceangăi. Emilia Pavel, un reputat etnograf, preciza că **ia** cu manecă lungă, încrețită la gât cu breazarău, s-a purtat mai mult între cele două războaie mondiale în zona Iași, fiind ornamentată cu arnică roșu și negru, chiar cu mărgelile colorate roșu, galben, albastru (în motive geometrice). Dintre elementele ce particularizează **ia** din zona Iași amintim *ia de sărbătoare din borangic* (din fir de mătase și bumbac), având ornamente decorative specifice („floarea de măr” - rozeta, „frunza de vie”, „steluță”), pe care noi am reușit să le descoperim în urma derulării activităților de proiect. Frumusețea și elementele de unicitate ale **iei** din regiunea Iași justifică recunoașterea acesteia ca obiect de patrimoniu cultural. **Ia** din regiunea Iași, alături de toate celelalte modele de cămăși cu altiță din România, formează un tot unitar ce reprezintă identitatea de neam a poporului român, o formă de expresie a creativității spirituale transmise de la o generație la alta, imprimând unicitate portului popular românesc raportat la contextul patrimoniului cultural european și mondial.

În prezent, românii încearcă să și-o adjudece: *Institutul de Etnografie și Folclor*, alături de alte organizații non-guvernamentale doresc să integreze **ia** în patrimoniul UNESCO. Recunoașterea **iei românești**, ca piesă de patrimoniu universal, este - considerăm noi - imperios necesară astăzi, când **ia** stă sub semnul amenințării globalizării. Ea este contrafăcută în China și în India la prețuri de cost foarte scăzute, fapt ce determină circulația **iei kitsch**, preferată în schimbul **iei** autentice,

lucrate manual de artizanii români la costuri mai ridicate, dar cu valoare artistică și cu o simbolistică incontestabile.

Considerăm important faptul ca tânăra generație să poată cunoaște și aprecia valoarea unei **ii autentice**, să știe contribuția pe care **ia** din regiunea Moldovei, a Iașului, o are la dezvoltarea patrimoniului cultural românesc și a celui european ori mondial. Din acest motiv, susținem implicarea elevilor de la Colegiul Național în acest proiect de promovare a **iei** din regiunea Iași, alături de iile din celelalte zone etnografice românești, ca element de patrimoniu cultural.

1.C.Daniel Rosenthal „România revoluționară”

2.Theodor Aman „Unirea Principateor”

3. Frescă, Ateneul Român „Regele Ferdinand I și România Mare”.

4.Henri Matisse,*Bluza românească*

5. Henri Matisse, *Vis*

6. Fotografia Reginei Maria
a României

„Ia din regiunea Iași - element de patrimoniu cultural”**Prezentarea activităților de proiect****SCOP**

Promovarea iei din regiunea Iași ca element de patrimoniu cultural

OBIECTIVE

1. Informarea și conștientizarea publicului larg cu privire la valoarea de patrimoniu a iei, în general, și a celei din zona etnografică Iași, în particular (obiect de patrimoniu național, european și mondial)
2. Conservarea și promovarea iei din zona etnografică Iași în rândul publicului larg și al tinerei generații
3. Promovarea valorilor europene în rândul tinerei generații

ACTIVITĂȚI DE PROIECT

- **Campania Ziuă mondială a iei pe 24 iunie 2017, la Palatul Culturii din Iași**

Pentru a mobiliza un număr cât mai mare de elevi, a fost realizat de către elevii Ioana Leșanu, Adelina Alexandru și Victor Chiriac un panou al proiectului cu informații despre ie și pericolul pe care globalizarea îl reprezintă în conservarea acesteia. Afișul realizat de Andrada Strugaru a lansat și motto-ul proiectului: **Și tu poți fi regina portului popular românesc!** Panoul a fost expus pe holul central al instituției pentru o vizionare cât mai eficientă de către elevii școlii, dar și de invitații acesteia: școlari din mediul rural, Școala Gimnazială din Lunca Cetățuiei (iunie 2017), participanții la Concursul Internațional de Matematică găzduit de Colegiul Național în luna iulie, participanții la întâlnirile cu scriitori români și străini din data de 4 și 5 octombrie 2017, desfășurate la CNI din cadrul Festivalului Internațional de Literatură și Traduceri - Iași.

Ioana Popa a realizat un pliant de prezentare a motivelor pentru care **ia din regiunea Iași** trebuie să fie considerată element de patrimoniu cultural. Acest pliant a fost distribuit în peste 200 de exemplare ieșenilor antrenați la activitățile desfășurate cu ocazia **Zilei Mondiale a Iei**, din 24 iunie, a.c. În baza parteneriatului cu Primăria Iași, am contribuit la atingerea obiectivului propus de primărie prin proiectul „România Autentică”, **acela de a strânge 10.000 de oameni, purtători de ie, în efortul de a întocmi documentația tehnică necesară introducerii iei românești în patrimoniul UNESCO.**

Elevi, profesori și părinți au participat la campania de promovare ai **iei din regiunea Iași**. Am distribuit pliantele, am discutat cu meșterii populari prezenți la **Ziuă Mondială a Iei** cu ii autentice din

regiunea Moldovei, inclusive din zona Iași. Am reușit să împărtășim cu cei prezenți la activitate informații, să aflăm lucruri noi despre cum sunt realizate **ii** și să ne bucurăm de atmosfera sărbătorească.

Andrada Strugaru a creat **pagina de facebook „Colegiul Național susține ia ca element de patrimoniu cultural”** unde au fost postate ilustrări ale activităților de proiect.

- **Vizită de studiu la Muzeul de Etnografie al Moldovei pe data de 6 iulie 2017**

În baza parteneriatului încheiat cu Complexul Muzeal Moldova, echipa de proiect a beneficiat de o vizită asistată de către muzeograful Ana Maria Rață și de coordonatorul muzeului, etnograf, Victor Munteanu. Întraga echipă s-a bucurat să redescopere frumusețea costumului popular autentic. Elevii au reușit să identifice elemente specifice costumului popular din regiunea Iași și au aflat informații despre decorarea **iilor**, modele tradiționale, semnificații ale simbolurilor brodate pe **ii**, codul culorilor utilizate. Prin vizitarea muzeului, au reușit să cunoască mai bine nu doar portul tradițional, ci și ocupațiile, modul de viață, spiritualitatea generațiilor anterioare din zona Moldovei. Ilustrări ale activității au fost postate pe pagina de facebook a proiectului, având un impact puternic, numeroși locuitori ai zonei Iași și nu numai, bucurându-se de culorile și de modelele unice ale **iilor ieșene**. Fotografia celor **trei ii**, unice prin frumusețea și cromatica ornamentală descoperite de noi în colecția muzeului, este utilizată ca poză de copertă pentru pagina de facebook a proiectului, accesată de peste 14.500 de vizitatori, conform statisticii facebook. Clipul de prezentare a activității are peste 600 de vizualizări.

- **„Agentul secret al iei”**

În vacanța de vară echipa de proiect s-a transformat în „agenți secreți”, urmărind să descopere cât mai multe **ii autentice** pe care să le prezinte cât mai multor persoane prin intermediul paginii de facebook a proiectului (**Colegiul Național susține ia ca element de patrimoniu cultural**). Elevii liceului au răspuns pozitiv și au descoperit ascunse în lăzile de zestre ale bunicii adevărate comori, **ii vechi de peste 80 de ani** cu motive tradiționale din regiunea Iași, având culori vii sau mai estompate, cu modele florale sau geometrice, toate autentice. Tinerii „agenți” au descoperit și diversitatea și frumusețea costumelor tradiționale din alte zone ale României sau chiar ale Europei, prezente în cadrul Festivalului Internațional de Folclor pentru Copii și Tineret „Cătălina”(Iași, 26-28 iulie 2017). Prin această activitate ne-am propus nu doar să identificăm puținele **ii autentice** rămase în zona Iași, zonă puternic urbanizată și încercată de-a lungul istoriei de momente dramatice (refugiul între 1916 și 1918, linia frontului în 1944), ci și să așezăm costumul tradițional moldovenesc în context național și european prin participarea agenților la festivalul „Cătălina”.

În urma postării inițiativei „agentul secret al iei” pe pagina proiectului, ni s-au alăturat și alți elevi, părinți, profesori ai școlii, dar și persoane interesate care au urmărit activitatea pe site. Astfel, albumul de la festivalul „Cătălina” are aproape 300 de vizitatori pe facebook.

- **Reorganizarea echipei de proiect**

În urma analizei activităților și a situației școlare, s-a decis înlocuirea a cinci elevi din echipa de proiect, care au solicitat acest lucru, deoarece au considerat că nu au timpul necesar implicării în proiect, iar o elevă a fost transferată la o altă unitate școlară. Ei au fost înlocuiți cu alți elevi ce s-au implicat în activități până în acel moment ori și-au exprimat disponibilitatea. Au rămas doar doi profesori coordonatori, doamna Cornelia Fiscutean hotărând să se retragă datorită numeroaselor altor obligații profesionale pe care trebuie să le îndeplinească. Prioritate au avut elevii din medii dezavantajate (orfani, situație materială precară, mediu rural).

- **„Unitate în diversitate”- campanie de promovare a valorilor europene**
Work-shop-ul cu tema „Valori ale Uniunii Europene”

În baza colaborării cu partenerul nostru, Palatul Copiilor Iași, pe data de 18 septembrie 2017 am desfășurat în biblioteca colegiului activitatea moderată de doamna Pamela Darie. Elevii au reușit să identifice și să înțeleagă valorile ce unesc diversitatea de state europene: **respectarea demnității umane, libertatea, democrația, statul de drept, drepturile omului**. Lucrând în echipă, elevii au dovedit nu doar înțelegerea valorilor europene, ci și creativitate și inventivitate în transpunerea acestor valori în elemente vizuale reprezentative. Produsele au fost postate în școală și pe pagina de facebook, s-au înregistrat peste 3.500 de vizualizări.

Târgul „Unitate în diversitate” s-a desfășurat pe 26 septembrie 2017 în curtea interioară a CNI. Prin această activitate am urmărit **promovarea toleranței, a înțelegerii și cunoșterii diversității culturale europene, inclusive a costumului tradițional din diferite state europene**. Activitatea a fost inclusă și în „Ziua limbilor Europene”, descrierea și imagini fiind încărcate pe site-ul European dedicate acestei zile.

Elevii au prezentat diversitatea culturală a Uniunii Europene prin standuri dedicate fiecărui stat, menite să ilustreze elementele caracteristice culturii și civilizației celor 28 de state membre. **Elemente precum cele lingvistice, costum tradițional, muzică, gastronomie**, au presupus evidențierea creativității elevilor: unii au conceput afișe, alții au creat pliante de prezentare, ceilalți au cântat, s-au costumat în portul tradițional al statelor pe care le-au reprezentat, au organizat concursuri cu întrebări și răspunsuri din cultura statului respectiv, premiul fiind un produs gastronomic specific. Elevii din echipa de proiect, sprijiniți și de alți elevi din clasa a XI-a A, au demonstrat celor peste 200 de vizitatori ai târgului că diversitatea culturală a Uniunii Europene este unită de valorile ei comune: **toleranță și respect reciproc**.

Albumul postat pe pagina proiectului a fost vizualizat de peste 3.200 de persoane.

- **Prezentare de referate „Valori ale Uniunii Europene”** (25 septembrie – 03 octombrie 2017)

În cadrul orei de istorie la clasele a XI-a B și a XI-a C elevii implicați în proiect au prezentat referate în format PPT, dezvoltând **teme precum formarea Uniunii Europene și a instituțiilor acesteia, valorile promovate de Uniune**. Referatele au stat la baza realizării panoului de informare „Valori ale Uniunii

„Europene” expus pe holul central al CNI. Materialele au fost vizualizate de elevii școlii, cadrele didactice și vizitatorii din cadrul FILIT (minimum 1.200 de persoane).

- **„Ziua iei la Colegiul Național”** Motto: *Și tu poți fi regina portului popular românesc*

Activități:

Campanie de informare: *la din regiunea Iași - element de patrimoniu cultural*

Ioana Popa a redactat programul spectacolului „Parada iei din regiunea Iași”, la care a adăugat informații cu privire la importanța **iei din regiunea Iași**, elementele caracteristice ale acesteia și un mic dicționar ilustrat al termenilor specifici utilizați în descrierea **cămășii femeiești cu altiță, ia**. Acest program a fost multiplicat în peste 200 de exemplare și oferite participanților la parada iei, elevilor și profesorilor de „Ziua iei la Colegiul Național”.

Expoziție pe tema „la din zona Iași” (secțiuni: fotografie, desen, colaj)

Numeroși elevi ai școlii au contribuit cu lucrări originale, care au surprins tema expoziției: **ia**. Lucrările au fost expuse pe holul de lângă sala de festivități a CNI, deschisă de „Ziua iei la Colegiul Național” pe 3 octombrie 2017. Elevii, profesorii și invitații CNI vizitează zilnic expoziția (peste 1.200 de persoane).

„Parada iei”

Pe data de 3 octombrie a avut loc „Ziua iei la Colegiul Național”. Elevii și profesorii CNI au răspuns invitației de a veni la școală îmbrăcați în cămăși tradiționale românești (evitându-se astfel discriminarea de gen). În sala de festivități s-a desfășurat parada iei moderată de muzeograful Eva Giosanu, de la Muzeul de Etnografie al Moldovei și membru al Comisiei Naționale de promovare a iei ca element patrimoniu universal - UNESCO. La parada a fost prezentă conducerea școlii (doamna director prof. dr. Elena Calistu), elevi și profesori ai școlii, invitați de la Palatul Copiilor Iași și de la Complexul Muzeal Moldova, reprezentanți ai mass-media (TVR Iași). După momentul de deschidere realizat de doamna director și de doamna prof. Mihaela Țurcănașu, în calitate de organizatori, a urmat prezentarea doamnei muzeograf Eva Giosanu. Acesta a subliniat **importanța iei** în definirea identității naționale, valoarea acestei piese în plan mondial, trăsăturile specifice zonei etnografice a podișului Moldovei din care face parte și Iașul. A urmat prezentarea de către fetele din echipa de proiect, alături de care s-au adăugat alte eleve ale școlii, iubitoare ale portului popular a **cămășilor femeiești cu altiță. Ille** aparțin unor elevi ai colegiului, profesori, dar și unei colecții private oferite de partenerul nostru de proiect, doamnei Elena Iețcu din Poiana Teiului, Neamț.

Toate cele **26 de ii**, extrem de diferite ca model, culori, ornamente, au avut un punct comun: aparțin unor persoane din zona Iași și sunt autentice. Unele ii prezentate la paradă sunt piese de patrimoniu, **vechi de aproape 100 de ani**. Doamna etnograf a subliniat că în zona Iași regăsim practic ii ce aparțin diferitelor zone etnografice sau chiar unor minorități etnice (ceangăi, huțuli), deoarece de-a lungul istoriei a existat o infuzie de populație, o migrație internă la nivelul României. Toți cei prezenți s-au

bucurat de acest privilegiu de a putea vedea **iile** a zeci de fete, femei, de a întrezări pentru câteva momente povestea acestora (originea, vârsta, statutul social) prin interpretarea etnografică a modelelor, culorilor și broderiei unor ii.

Parada s-a încheiat cu un moment de dansuri populare și cântece, susținut de elevi ai colegiului (Ioana Gopșa și Daria Grigoraș) și de la Palatul Copiilor. Prezentator a fost Bogdan Cașcaval; fotografiile au fost realizate de George Obadă iar de distribuirea programului și completarea prezenței a răspuns Theodor Gîlcă. Partea de proiecție și de sonorizare au fost realizate de Victor Chiriac.

IMPACT

Impactul este greu de quantificat, întrucât evenimentul a fost promovat prin două interviuri la Radio Iași și, respectiv, la Radio Maria iar unul la Televiziunea Română, studioul Iași. Albumul foto al activității are în doar câteva zile peste 220 de vizualizări, alte fotografii au peste 440 și interviul la TVR peste 5100.

Prin desfășurarea acestei campanii, am reușit **să informăm tânăra generație** asupra elementelor specifice *iei tradiționale din zona Iași*, **să promovăm tradițiile**, astfel încât **tinerii să poată face o alegere în cunoștință de cauză** când vor admira **o ie** și poate vor decide să o achiziționeze. Piața este invadată de produse realizate în India, China; puține dintre iile din comerț mai respectă canoanele, modelele și culorile pline de semnificație ale **cămășilor femeiești cu altiță** tradiționale românești. **Ia românească este în pericol**. Ne-am propus, prin toate activitățile derulate în proiect, să informăm cât mai multe persoane cu privire la **valoarea iei tradiționale** românești în general și **a celei din regiunea Iași** în particular, astfel încât **să aprecieze acest element de patrimoniu**, care practic se identifică cu istoria poporului român. Participând la *Ziua Mondială a Iei*, promovând **iile autentice**, descoperind și valorizând **ii vechi de patrimoniu din regiunea Iași** am contribuit într-o mică măsură la **promovarea cămășii femeiești cu altiță, ia, în parcursul său de a fi recunoscută ca element de patrimoniu UNESCO**.

Valorile europene au fost promovate și ele prin activitățile proiectului nostru.

Considerăm că proiectul și-a atins obiectivele și s-a bucurat de un sprijin real atât din partea echipei de organizare și implementare, cât și de cel al comunității.

Activitățile pot fi vizualizate pe pagina de facebook a proiectului <https://www.facebook.com/ia.element.de.patrimoniu.cultural/?ref=bookmarks>.